

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
DAILĖS KATEDRA

INDRĖ MIKUTIENĖ

Dailės magistrantūros (specializacija – grafika) magistrantė

„Vidaus judesys išorės link“

“Internal movement towards the outside”

Magistro darbas

Vadovas:

Prof. V. Janulis

Recenzentas:

Doc. A. Uogintas

ŠIAULIAI, 2012

SANTRAUKA

Šiuolaikinei visuomenei ir toliau modernėjant dideliais tempais, kaip niekad anksčiau, turi didžiulį poveikį individui ir visai visuomenei, kuri formuoja mūsų nuostatas, nuomonę į tam tikrus dalykus skirtingai.

Šiai dienai menas peržengė visas ribas ir dabar menu gali būti vadinama viskas, kas vyksta aplinkui ar egzistuoja. Šiuolaikinis menas dažniausiai įvardijamas kaip postmoderniosios kultūros dalis.

Atsižvelgiant į tai, kad darbų kolekcija „Vidaus judesys išorės link“ glaudžiai siejasi su modernizmo ir konceptualiojo meno stiliais, teorinėje darbo dalyje trumpai aptariami šie stilių bruožai. Kalbama apie šiuolaikinės visuomenės emocijų išraiškas. Aptariant konceptualųjį meną, yra pabrėžiama, kad kūriniai reikalauja paaiškinimo ir kiekvieno žmogaus, kaip individualios asmenybės, supratimo bei interpretavimo.

Daugiausia dėmesio teorinėje dalyje skiriama šiuolaikinės visuomenės bendravimui bei jausmų išraiškoms aptarti, kadangi darbų kolekcijoje siekiama atspindėti emocijų išraiškas.

Praktinėje darbo dalyje aptariamas darbų kolekcijos kontekstas, darbų analizė bei atlikimo technika. Interpretuojant mūsų laikmetį, visuomenės tarpusavio santykius, jų būsenas, išgyvenimus, jausmų išraiškas, išreiškiant savo santykį, nuomonę apie pasaulį, savo patirtį jame siekiama išryškinti pagrindinę darbų idėją. Darbų kolekcija „Vidaus judesys išorės link“ pasižymi konceptuali turiniu, kurioje vyrauja žemiškų spalvų tonai, abstraktūs grafiniai elementai. Kolekcija išsiskiria savo idėja, pateikimu, kompoziciniais sprendimais, vientisu stiliumi bei palieka laisvę kiekvienam žiūrovui interpretuoti savo emocijų išraiškas.

SUMMARY

Contemporary society and the modernization of high rate, more than ever before, has a huge impact on the individual and society as a whole, which forms our provisions, the opinion of some things differently.

This day art transcends all boundaries and can now be called the art of everything going on around here or there. Contemporary art is often characterized as postmodern culture.

Given the fact that the collection of works by "Internal movement towards the outside" has been closely associated with modernism and conceptual art styles, the theoretical part of the paper briefly describes the following features of the style. This is a modern public expression of emotion. While discussing conceptual art it is emphasized that the works requires an explanation of every person as an individual's understanding and interpretation.

The theoretical part of this paper is focused on modern society communication and emotion expressions, for the reason that collection of works seeks to reflect emotions.

The practical part of the work discusses the context of the collection of works, work's evaluation, and its execution technique. The interpretation of our times such as public relations, state of being, feelings, emotions, expressions about the world, experiences, seeks to highlight the main idea of the work. The collection of works "Internal movement towards the outside" has a conceptual content which consists of earthly tones, abstract graphics. The collection is distinguished by its concept, presentation, composition decisions, one-piece style and leaves freedom for each viewer to interpret their own emotions.

TURINYS

SANTRAUKA	2
SUMMARY	3
ĮVADAS	5
I. TEORINIAI DAILĖS KŪRINIŲ KOLEKCIJOS PAGRINDAI (KOLEKCIJOS KONCEPCIJA).....	7
1.1. Emocijų išraiškos ypatumai.....	7
1.2. Konceptualusis menas – vidaus judesio menas	11
1.3. Emocijų kilmė ir rūšys	12
1.4. Emocijos kaip meninė raiškos priemonė šiuolaikinėje dailėje.....	16
II. DAILĖS KŪRINIŲ KOLEKCIJOS ANALIZĖ.....	19
2.1. Kūrybinio darbo etapai	19
2.2. Bendra kūrybinio darbo analizė	20
2.3. Kolekcijos kūrinių analizė	24
IŠVADOS	31
LITERATŪROS SĄRAŠAS	32
PRIEDAI.....	33
1 Priedas. Teorinės darbo dalies vaizdinė medžiaga.....	34
2 Priedas. Kūrybinio darbo koncepcijų eskizai.....	35
3 Priedas. Darbų kolekcijos „Vidaus judesys išorės link“ eskizai	36

IVADAS

Darbe nagrinėjama problema. Šiuolaikinės visuomenės stebėjimas, sukeltų emocijų analizė darbų kolekcijoje „Vidaus judesys išorės link“. Visuomenėje tvyrančios problemos ir jų pajautimo vaizdavimas – tai neišsemiamas šaltinis kūrybai, improvizavimui. Savo darbų kolekcijoje daugiausia dėmesio skyrčiau emocijų išraiškoms ir jų pajautimui perteikti. Viskas ką galima matyti ar kitaip pajauti yra vaizdai. Mintys yra mūsų emocija.

Emocijos yra žmogaus santykio su vidinio ir išorinio pasaulio objektais išgyvenimas. Nuo to, kokias žmogus emocijas išgyvena (teigiamas ar neigiamas) priklauso jo aktyvumas, sveikata, nuotaika.

Darbo aktualumas. Savo kolekcijos pagrindu pasirinkau išgyventas, pajautas jausmų išraiškas. Jausmų išraiškos (emocijos) perteikiamos abstrakčiais grafiniais objektais, skirtingais spalvų tonais. Sukuriamas vientisas vidinių jausmų išgyvenimo stilius, kuris perteikia patirtų akimirku skirtingai išgyventas būsenas. Pasirinkta darbų pateikimo forma leidžia ir toliau reikšti bei plėtoti emocijas grafiškai, aprėpiant vis kitas situacijas ir būsenas.

Darbo objektas. Pasirinkta 12 darbų kolekcija, tema „Vidaus judesys išorės link“

Darbo tikslas. Grafiniais objektais perteikti gyvenimo patirtas emocijas.

Uždaviniai.

1. Išnagrinėti emocijų kilmę, rūšis bei poveikį.
2. Suformuoti žmogaus bendravimo reikšmę gyvenime.
3. Suformuoti, meniniu požiūriu, vieningą darbų kolekciją.
4. Pagrįsti bendrą darbų idėją.

Magistro darbo struktūra.

Magistro darbą sudaro dvi dalys: teorinė dalis, kurioje analizuojama literatūra ir praktinė, kurioje analizuojami atlikti grafiniai darbai bei pateiktos išvados.

Konceptualiojo magistrinio kūrybinio darbo esmė yra per grafines meninės raiškos priemones perteikti individualios patirties išgyvenimus, būsenas postmodernios kultūros apsuptyje.

Hermeneutika [gr. hermeneutike < hermeneuo – aiškinu, dėstau]: 1. kultūros ir visuomenės tyrimo metodologija; 2. filosofijos kryptis, supratimą traktuojanti kaip esminę žmogaus ir jo socialinės būties ypatybę¹.

Postmodernizmas [post... + modernizmas] šių laikų dailės, literatūros, filosofijos kryptis, kritikuojanti naujųjų laikų civilizaciją, kuri remiasi nuostata, kad pasaulyje egzistuoja protu grindžiama viena tvarka, nes ši nuostata pasirodė esanti iliuzija; kaip priešpriešą reikalauja atsižadėti

¹ Tarptautinių žodžių žodynas, 2001. Vilnius „Alma littera“. P. 291.

tradicinių mąstymo būdų, pasaulėvaizdžio, meno kūrimo principų, siūlo rekonstrukciją, dekompoziciją².

Homeostazė - (gr. *ὁμοίος* 'panašus' + *στάσις* 'būklė') – reiškiny, kai sistema palaiko savo būseną pastovią. Žmogaus organizmas, kaip ir bet kuri kita atvira biologinė sistema, susijęs su aplinka energiniais ir informaciniais ryšiais.

Emocija - (lot. *e(x)*) – iš, nuo + *motio* – judėjimas, veiksmas, gestas) – stipri, greičiausiai ne sąmoningai, bet automatiškai, nervų sistemos sukeliama dvasinė būseną, savo ruožtu įtakojanti teigiamas arba neigiamas fiziologines reakcijas. Emocijos yra tam tikru momentu kylantys išgyvenimai, kurie parodo, kaip žmogus vertina situaciją, susijusią su jo poreikių patenkinimu tuo momentu.

Konceptualus menas – (angl. Concept (ual) Art – koncepcijų, idėjų menas), meno kūrinys iš esmės tėra fizinis daiktas. Šio meno pagrindas – pats kūrybinis sumanymas, projektas, idėja. Jis gali būti pateikiamas žodžiais, techniniu piešiniu, fotografija, dokumentais.

a) Metodika

Magistro darbo teorinėje dalyje naudojama literatūros analizavimo, interpretavimo metodika. Rašto darbas rinktas Microsoft Word programa.

Kūrybinis darbas atliktas skaitmenine spaudos technika. Kūrybiniai grafiniai darbai atlikti naudojant Corel Draw ir Adobe Photoshop kompiuterinės programos.

b) Strategija

1. Problemos formulavimas.
2. Darbo tikslo bei uždavinių konkretizavimas.
3. Informacijos rinkimas.
4. Prototipų analizė.
5. Kūrybinis procesas.
6. Teorinės darbo dalies išdėstymas raštu.
7. Kūrybinio darbo ekspozicijos parengimas.
8. Galutinis darbo pristatymas.

² Tarptautinių žodžių žodynas, 2001. Vilnius „Alma littera“. P. 594.

I. TEORINIAI DAILĖS KŪRINIŲ KOLEKCIJOS PAGRINDAI (KOLEKCIJOS KONCEPCIJA)

1. 1. *Emocijų išraiškos ypatumai.*

Šiuolaikinis jaunimas blaškosi, šiuolaikinis senimas – dejuoja, šiuolaikinė vaikystė gyvena nežinioje. O šiuolaikinis menas neturi ribų..

Emocijos yra žmogaus santykio su vidinio bei išorinio pasaulio objektais išgyvenimas. Nuo to, kokias žmogus emocijas išgyvena (teigiamas ar neigiamas) priklauso jo aktyvumas, nuotaika. Emocijos kyla dėl judesio (pavyzdžiui, žmogus juokiasi, todėl jam linksma). Taigi, fiziologiniai procesai – emocijų šaltinis, o ne pasekmė. Pavyzdžiui, V. Džemasas yra suformulavęs posakį: „jog mes ne dėl to verkiame, kad liūdime, o dėl to esame liūdni, kad verkiame“³.

S. Šachterio nuomone, emocijos kyla, kai tam tikros situacijos ar stimulo suvokimas sukelia pakitimus kūne (Pvz., sutikę miške vilką mes susigūžiame arba puolame bėgti). Šie pakitimai siunčia žinią į smegenis ir taip kyla tam tikros emocijos patyrimas. (šiuo atveju – išgąstis). Fiziologinį susižadinimą (drebulį, prakaitavimą, širdies plakimą ir panašiai) susiejame su išorinio pasaulio įvykiais ir tokiu būdu įvardijame savo emocijas, lyg uždedame tam tikrą etiketę.

Emocijų klasifikacija. Viena populiariausių klasifikacijų pagal Robert Plutchik, aštuonios pagrindinės emocijos: pyktis, baimė, liūdesys, džiaugsmas, pasibjaurėjimas, nuostaba, smalsumas, viltis. Manoma, kad šios pagrindinės emocijos liejasi tarpusavyje panašiai kaip spalvos, taip susidarant pilnam žmogaus emocijų „spektrui“. Plutchik teigia, kad pagrindinės emocijos atsirado evoliucijos eigoje, kiekviena turi santykį su išlikimo svarba ir įeina į žmogaus prigimtį. Pvz., baimė paskatina pasitraukimą iš pavojingos situacijos, pyktis – kovą dėl išlikimo.

Paul Ekman tyrimas su Papua Naujosios Gvinėjos Fore gentimi parodė, kad kai kurios emocijos greičiausiai yra įgimos. Akmens amžiaus kultūrą išlaikę žmonės galėjo pagal nuotraukas įvardinti žmonių iš jiems nepažįstamų šiuolaikinių kultūrų veido išraiškas. Pagal Ekman pagrindinės ir universalios emocijos yra pyktis, baimė, liūdesys, laimės jausmas, pasibjaurėjimas⁴.

Fizinės reakcijos. Dažniausiai su tam tikromis emocijomis siejamos šios fiziologinės reakcijos:

- Baimė jaučiama kaip padažnėjęs širdies plakimas, padidėjęs raumenų įsitempimas.

³ „Psichologijos įvadas“, J. Kralikauskas, Kaunas, 1993 m

⁴ Rytų ir Vakarų išmintis. Emocinis sąmoningumas. Pusiausvyros psichologija, Vilnius, 2011m, Paul Ekman,

- Pyktis fiziologiniu požiūriu sukelia panašias reakcijas kaip baimė.
- Liūdesys paprastai jaučiamas kaip gerklės, akių įsitempimas bei rankų, kojų atpalaidavimas.
- Gėda gali pasireikšti šiluma viršutinėje krūtinės dalyje bei veide.
- Troškimas, aistra pasireiškia gerklės sausumu, sunkiu kvėpavimu, padidėjusiu širdies ritmu.

Psichoterapeutai mano, kad trikdančios emocijos atpalaiduojamos emocije „iškrova“ – verkimu, juokimusi, prakaitavimu, drebėjimu. Tad šios reakcijos nelaikomos pačių emocijų dalimi, o greičiau reakcijomis į emocijų sukeltus nemalonius jausmus ar būsenas.⁵

Jausmai – tai žmogaus santykių su tikrovės daiktais ir reiškiniais išgyvenimas. Jais reiškiasi vienokie ar kitokie žmogaus poreikiai, jie skatina žmogų veikti, kad tuos poreikius patenkintų. Emocionalūs žmonės, susidurdami su aplinka, džiaugiasi ir liūdi, myli ir neapkenčia, garbina ir niekina, pavydi ir atleidžia, juokiasi ir verkia, siekia ir nusivilia. Ramūs, šaltakraujiški žmonės neturi tokio emocijų išgyvenimų diapazono: jiems būdingas mažas jautrumas, santūrios išorinės išraiškos, vadovavimasis apskaičiavimais ir kitomis proto išvadomis. Teigiamų emocijų išraiškos judesiai priešingi neigiamų emocijų išraiškos judesiams. Todėl labai svarbu mokėti atpažinti savo emocijas ir suprasti, kokių poreikių patenkinimas ar nepatenkinimas jas sukelia.

Valios dėka, žmogus, siekdamas tikslo, gali nugalėti neigiamas emocijas, kliūtis ir veikti toliau. Valia turi būti ugdoma kaip asmenybės savybė. Valia - tai sąmoningas žmogaus elgesio ir veiklos reguliavimas, susijęs su vidinių ir išorinių kliūčių nugalėjimu. Motyvai, skatinantys žmogaus veiklą, išreiškia žmogaus santykį su aplinka. Šis santykis atsispindi žmogaus emocijuose išgyvenimuose. Tenkinant poreikį, žmogaus emocijos kinta. Pajutęs kokį trūkumą, žmogus pirmiausiai jaučia nepasitenkinimą, įtampą ar kančią. Tada jis išgyvena neigiamas emocijas, nori ką nors pakeisti, kad išsivaduotų iš tokios nemalonios būsenos.

Poreikiui virtus motyvu, žmogus jau žino ir supranta, ką jis turi padaryti, kad išsivaduotų iš tos įtampos. Emocijų išgyvenimų kaita priklauso nuo to, ar seksis patenkinti savo poreikius. Jeigu norai nesunkiai vykdomi, kyla pasitenkinimo jausmų banga, išnyksta kančia ir įtampa, patiriamos teigiamos emocijos; o jeigu žmogui sunku ar neįmanoma patenkinti poreikio, jei veikla neduoda teigiamų rezultatų, kyla nusivylimas, neigiamos emocijos neatslūgsta, lieka įtampa ir nepasitenkinimas.

Mūsų norai ir jausmai yra neatsiejami. Galime teigti, jog emocijos yra tam tikru momentu kylantys išgyvenimai, kurie parodo, kaip žmogus vertina situaciją, susijusią su jo poreikių patenkinimu

⁵ David Cooper *požiūris, estetikos* 1992 m, P. 114

tuo metu. Jie turi tarpusavyje susijusius psichinius, somatinius ir elgesio komponentus. Todėl labai svarbu mokėti atpažinti savo emocijas ir suprasti, kokią informaciją jos mums perduoda apie mūsų poreikių patenkinimą, aplinkos priėmimą, santykius su kitais žmonėmis.

Visi jausmai ir emocijos žmogui vienodai reikalingi ir reikšmingi. Jų negalima „sudėlioti į lentynėles“, kaip teisingų ir klaidingų, bjaurių ir gražių, tinkamų ir netinkamų. Visus kilusius jausmus reikia išjausti, juos išgyventi. Norint išmokti valdyti, tinkamai reikšti jausmus, pirmiausia juos reikia labai gerai pažinti. Pavyzdžiui, žmonės, užaugę alkoholikų šeimoje, išmoksta aktyviai reikšti tokius jausmus, kaip pyktis, pagieža, nepasitenkinimas, agresija, bet slėpti nuoširdumą, gerumą, prieraišumą. Užaugusieji darniose šeimose linkę drąsiai rodyti aplinkiniams savo švelnumą, betarpiškumą, nuoširdumą, gerumą, o vengti reikšti tokius jausmus, kaip pyktis, agresija, priešiškumas... Literatūroje nurodoma keletas jausmų raiškos būdų, kuriuos jūs turbūt nesunkiai atpažįstate ir kasdieniame gyvenime:

Jausmai užgniaužiami (slopinami). Jei slopinami neigiami jausmai, ilgainiui atsiranda apmaudas, kaupiasi vidinė įtampa, neigiamas nusiteikimas kito žmogaus atžvilgiu. Tramdomi jausmai kaupiasi, gumuliuojasi ir anksčiau ar vėliau išsiveržia emocinėmis neadekvačiomis audromis, psichinėmis ar psichosomatinėmis ligomis. Psichosomatiniai sutrikimai - tai sunkiai paaiškinami somatiniai skundai bei negalavimai. Paprastai psichosomatine liga susirgęs arba jos paūmėjimą jaučiantis žmogus su jos simptomais sieja tam tikrus emocinius išgyvenimus. Jos atsiradimas ar užsitęsimas gali būti glaudžiai susijęs su nemaloniais gyvenimo įvykiais, sunkumais ar konfliktais⁶.

Jausmai išliejami spontaniškai. Pavyzdžiui: „žioplys“, „dink man iš akių“, „tu gadini man nervus“ arba „kaip džiaugiuosi“, „kokia maloni staigmena“. Kai spontaniškai išliejami neigiami jausmai, gali sugesti tarpusavio santykiai, nes kitas žmogus įsižeidžia ir dažniausiai atsako tuo pačiu.

Yra septynios pagrindinės emocijos, lydinčios mus nuo pat gimimo. Jas ne visada lengva atpažinti, tačiau labai sunku paslėpti.

BAIMĖ praneša apie realų arba įsivaizduojamą pavojų, sumobilizuoja veiksmui arba, atvirkščiai, sustingdo, kol svarstom, kaip geriau pasielgti.

PYKTIS kyla tada, kai manome, kad mus priima nerimtai arba užtveria kelią iki siekiamo tikslo. Pykčio sukelta energija gali būti naudinga - ji suteikia jėgos, drąsos ir pasitikėjimo savimi.

SELVARTAS padeda nugrimzti savyje, kad išgyventum netektį (artimo žmogaus ar kokių nors savo savybių). Galiausiai ši emocija padeda susigrąžinti gyvybingumą.

⁶ Psichosomatiniai sutrikimai. <http://www.psichoterapeutas.lt/psichosomatiniai-sutrikimai>

DŽIAUGSMAS skatina laimės hormonų gamybą. Tada jaučiamės pasitikintys, reikšmingi, laisvi, mylimi ir mylintys.

NUOSTABA - tai reakcija į tai, kas nežinoma, nepažįstama. Įvertindami galimą pavojų, mes sustingstame tam, kad vėliau pratęstume tyrinėjimus arba bėgtume šalin.

PASIBJAURĖJIMAS apsaugo nuo dalykų, kurie gali būti pavojingi psichinei arba fizinei sveikatai.

SUSIDOMĖJIMAS svarbus intelekto vystymuisi. Jis skatina norą sužinoti naujoves ir suprasti vis sudėtingesnius dalykus.

Jausmai yra žmogaus santykio su pažįstamais daiktais, reiškiniais, kitais žmonėmis ir pačiu savimi išgyvenimai. Jausmai būdingi tik žmogui. Mes galime jausti kaltės, džiaugsmo, nustebimo, atradimo, baimės, gėdos, meilės ir kt. jausmus. Emocijų ir jausmų skiriamasis bruožas yra jų išgyvenimas. Kiekvieną jausmą išgyvename skirtingai. Tai priklauso nuo to, dėl ko kilo vienas ar kitas jausmas. Jausmai skirstomi:

1) atsakomybės;

2) moraliniai, atspindi žmogaus santykį su kitais žmonėmis ir pačiu savimi (kaltė, atsakomybė, sąžinė ir kt.);

3) estetiniai, kyla suvokiant reiškinius, kuriuose yra estetiškos vertybės (didingumo, kilnumo, tragiškumo);

4) intelektiniai, susiję su protu (nustebimas, smalsumas ir kt.);

5) darbo ar praktiniai (pareiga, sėkmės troškimas);

6) religiniai.

1. 2. Konceptualusis menas – kaip vidaus judesio menas.

Viena labiausiai postmodernizmą atspindinti meno rūšis – tai konceptualusis menas. Jo pradžia (XX a. 7 dešimtmetis) siejama ir su postmodernizmo išsigalėjimu. Konceptualusis menas [angl. Conceptual art] postmodernistinio meno rūšis. Vadovaujamosi įsitikinimu, kad meno esmė glūdi sąvokose, idėjose arba koncepcijose; tiriama, kaip menas suvokiamas visuomenėje, kvestionuojami dailės interpretacijos stereotipai, pasitelkus lingvistiką, filosofiją, sociologiją, meno kritiką ar kasdieninį patyrimą, analizuojamos meno idėjos⁷. Konceptualiojo meno kūrinys yra tarytum kūrėjo minties projekcija. O patį minties įgyvendinimą galima perteikti tektais, fotografija, techniniu piešiniu, dokumentais, vaizdo įrašais, žemės meno, instaliacijos, ir kitomis meninėmis išraiškos priemonėmis.

Konceptualaus meno pagrindas – pati kūrybinio sumanymo idėja, tiesioginė menininko minties fiksacija. Idėjas galima pateikti žodžiais, piešiniu, fotografija, dokumentais, telegrama. Svarbu, kad vyktu intelektualiniai procesai, kuriuose menininkas kviečia dalyvauti žiūrovus. Dailės kūrinio atlikimas antraeilis dalykas – pirmoje vietoje yra pagrindinis sumanymas ir idėja. Galima teigti, kad konceptualizmo menas yra informacijos menas, turintis vidinę prasmę, požiūrį į tam tikrus reiškinius, savitą procesų sampratą, konstruojamas bei generuojamas tik iš minčių ir idėjų ir tampa dematerializuotas.

Sol Le Witt'as teigė, jog talentingas dailininkas, įkūnijantis savo mintį matomu pavidalu, visi žingsniai įdomūs, o mintis, net ir neįgavusi matomo pavidalo, yra tiek pat meno kūrinys, kiek ir užbaigtas daiktas. Konceptualaus meno idėjos ir planai pateikiami eskizų, užrašų forma, tokiu specifiniu mąstymo nauju būdu bandoma išjudinti žiūrovo vaizduotės galias. Konceptualizmas nagrinėja tokius reiškinius, kaip laikas, judėjimas, mitas, vieta ir aplinka, ekologija, komunikacija.

Kūrėjo interpretavimas - “prasmės kūrimas” - yra žmogaus patirties ir elgesio pagrindas, kuris jaučiamas kūrybiniuose objektuose.

⁷ Universalus meno žodynas: nuo seniausiųjų laikų iki dabarties, 1998. Kaunas „Šviesa“. P. 442.

1. 3. *Emocijų kilmė ir rūšys*

Emocijų kilmė aiškinama labai įvairiai. Daugelis emocijų kilmės teorijų autorių apsiriboja smegenų pažiečio funkcijų, vegetacinių procesų tyrimu (fiziologine samprata), kiti žvelgia giliau į pasąmonės turinį, dar kiti sieja emocijas su motyvacijos sfera.

Pirmasis, bandydamas atskleisti biologinę emocijų prigimtį, Č. Darvinas teigia, kad emocijų kilmė yra gyvuliška ir, kad psichikai vystantis emocijos turėtų išnykti. Emocijos – tai instinktyvių veiksmų palikimas, o emocijų išraiškos – tai buvusių naudingų judesių liekanos. Teigiamų emocijų išraiškos judesiai yra priešingi neigiamų emocijų išraiškos judesiams.

Artimas Darvinui yra amerikiečių filosofo ir psichologo V. Džeimso bei danų gyd. K.G. Langės psichofiziologinis požiūris. Jis teigia, kad emocijų kilmė nulemta pakitimų motorinėje sferoje. Emocijos kyla dėl judesio (kaip sakė V. Džeimas, „Mes bijome, nes bėgame“).

V. Kanonas į emocijų kilmės aiškinimą įvedė homeostazės sąvoką. Šio principo esmė yra ta, kad emocijų pagalba žmogui pavyksta pasiekti homeostazę. t.y. pusiausvyrą ir ramybę. XX amžiaus pradžioje Z. Froidas iškėlė emocijų reikšmę ir įtaką žmogaus gyvenimui bei jo vystymuisi. Z. Froidas daugiausia kalbėjo apie baimės jausmą ir nerimą.

Pagal S. Šachterio ir J. E. Zingerio dviejų faktorių teoriją emocijos kyla, kai tam tikros situacijos ar stimulo suvokimas sukelia pakitimus kūne (pvz. sutikę miške vilką mes susigūžiame arba puolame bėgti). Šie pakitimai siunčia žinią į smegenys ir taip kyla tam tikros emocijos patyrimas.

Emocijos – tai sudėtinga organizmo būseną, turinti tris komponentus: kognityvinį vertinimą, veiklos impulsus, somatinę reakciją⁸.

Žodis „psichologija“ yra kilęs iš dviejų senovės graikų kalbos žodžių: psyche – siela ir logos – mokslas. Etimologiniu aspektu, psichologija reiškia mokslą apie sielą, kaip apie vientisą dvasinę substanciją. Tačiau tai nebūtų visiškai teisinga ir tikslu šiuolaikinio mokslo požiūriu. Gausių eksperimentinių ir teorinių tyrimų rezultatai leidžia išskirti žmogaus egzistencijos lygmenis: fizinį, psichinį ir dvasinį. Juos tyrinėja atskiros mokslo šakos: fizinį – medicina ir biologija, psichinį – psichologija, o dvasinį (t.y. žmogaus sielą) – teologija. Siekiant išvengti painiavos, vidiniams išgyvenimams, mintims ir troškimams įvardyti psichologijoje yra vartojamas „psichikos“ terminas. Taigi psichologija yra mokslas, tiriantis psichinius reiškinius, jų kilmę, raidą, reiškimosi formas ir mechanizmus. situacija ir teigiamos emocijos šioje teorijoje mažai nagrinėjamos. Rusų psichofiziologas P. Simonomas sukūrė informacinę emocijų teoriją. Pasak jo svarbiausias emocijos impulsas yra poreikis. Emocijos ženklą (teigiamą ar neigiamą) ir intensyvumą lemia turima

⁸ „Tarpautinių žodžių žodynas“, Vilnius, 2001 m. P. 377

žmogaus informaciją apie tai kaip galima šį poreikį patenkinti. P. Simonovo teorija suteikia galimybę nustatyti emocijos ženklą, bet ji nėra universali.

Emocinio gyvenimo įvairovė ir mūsų priklausomybė nuo išgyvenimų kelia daugybę klausimų: Kam žmogui iš viso reikia emocijų ir jausmų, kodėl žmonės jaučia, nuo ko priklauso tai, ką žmogus išgyvena, ar visi žmonės jaučia vienodai ir pan.

Įvairūs autoriai sąvokas „emocija, jausmas, nuotaika“ vartoja skirtingai. Kartais afektu vadinama emocijų išraiška, kurią mato kiti žmonės ir kuri kinta priklausomai nuo išgyvenamos emocijos. Nuotaiką kai kurie autoriai vertina, kaip sudėtinę emocijų dalį, kurią jaučia pats žmogus ir kurią mato aplinkiniai; tai depresija, pyktis, euforija, ekstazė, gedėjimas. Motyvai, skatinantys žmogaus veiklą išreiškia žmogaus santykį su aplinka. Šis santykis atsispindi žmogaus emociniuose išgyvenimuose. Tenkinant poreikį, žmogaus emocijos kinta. Pajutęs kokį trūkumą, žmogus pirmiausiai jaučia nepasitenkinimą, įtampą ar kančią. Tada jis išgyvena neigiamas emocijas, nori ką nors pakeisti, kad išsivaduočiau iš tokios nemalonios būsenos.

Kasdieniniame gyvenime nuolat matome, kaip mus supantys žmonės verkia ir juokiasi, rodo vienas kitam švelnumą, barasi, liūdi ir džiaugiasi. Matome žmonių emocines būsenas, matome emocines išraiškas, iš kurių dažniausiai ir sprendžiame apie žmogaus išgyvenimus, jausmus bei troškimus. Emocinė išraiška, greta žmonių bendravimo yra svarbiausia priemonė, padedanti suprasti žmonėms vienas kitą

Žmogaus emocijų išraiška turi didelę biologinę ir socialinę reikšmę. Visi žmonių socialiniai ryšiai ir tarpusavio socialiniai santykiai paremti emocijomis, kurios kitų žmonių suprantamos jų išraiškos pagalba. Apie žmogaus išgyvenamas emocijas dažniausiai sprendžiame iš jo veido išraiškos. Ryškiausiai emocinę būseną išduoda veido raumenų veikla. Veido išraiškos pasikeitimai vadinami mimika. Kūno judesiai – gestai, laikysena, eisena – pantomimika – taip pat išreiškia emocijas. Nusiminusio, prislėgto žmogaus laikysena skiriasi nuo linksmo. Išorė dažnai suteikia vertingos informacijos apie tai, kokias ir kokio stiprumo emocijas išgyvena šalia esantis individas.

Jeigu norime, kad mus teisingai suprastų žiūrovas, turime mokytis reikšti savo jausmus pakankamai atvirai, patys pasirikdami atvirumo laipsnį ir riziką. Išmokę kontroliuoti emocijų verbalinį ir neverbalinį pasireiškimą, galime ramiai išsakyti ne tik teigiamus, bet ir neigiamus savo jausmus.

Supratę savo poreikius, elgesį, santykius bei jų sukeliamas emocijas, galime stebėti kaip jos valdo kūną. Kiekvienas jausmas savitai pakeičia mūsų savijautą. Pastebėję raumenų įtampą, tikimės atpažinti baimę arba nerimą. Patutę „suakmenėjusi“ veidą ir sunkų kvėpavimą – atpažįstame susijaudinimą ar įskaudinimą. Tuo tarpu, raumenų atsipalaidavimas yra teigiamų emocijų, ramybės, pusiausvyros, pasitenkinimo išorinis rodiklis

E. Džeikobsonas tyrinėjo emocinių būsenų ir raumenų įtampos registravimo metodus. Jis nustatė, kad kiekvieną emocinę būseną atitinka tam tikros raumenų grupės įtampa. Pvz. prislėgta

nuotaika turi ryšį su kvėpavimo organų raumenų įtampa, iš baimės įsitempia liežuvis, lūpų, gerklų, sprando raumenys. Raumenų atpalaidavimas rodo pasitenkinimą, ramybę, dvasinę pusiausvyrą.

Pasak, F. Puceliko, siūloma naudoti kuo mažiau neigiamą patirtį sukeliančių žodžių – raktų, ir kuo daugiau – teigiamų. Pvz., užuot sau mintyse sakę: „Kokia šiandien bloga diena, aš jaučiuosi toks žioplys, man prastai sekasi“, derėtų galvoti: „Šiandien aš jaučiuosi ne toks laimingas, kaip norėčiau, šiandien man nelabai gera diena“. Tuo pačiu principu turėtume galvoti ir apie save. Gerų žodžių ir minčių buvimas mūsų sąmonėje žadina teigiamą patirtį, geras emocijas ir prisiminimus, kurie ateičiai užprogramuoja palankius mums įvykius. Todėl juos ir vadiname raktais. Šios teorijos pagrinde glūdi teiginys, kad mūsų mintys kuria mūsų gyvenimą.

Žmogus išgyvena platų emocinių būsenų spektrą. Tos būsenos skiriasi intensyvumu, ženklų (teigimu ar neigiamu) ir objektu, į kurį yra nukreiptos. Afektu vadiname trumpalaikį, stiprų teigiamą ar neigiamą emocinį išgyvenimą, kuri lydi organizmo išoriniai bei vidiniai pakitimai. Jo išraiška priklauso nuo žmogaus. Tai gali būti labai intensyvi baimė, stiprus įniršis, džiaugsmas ar neviltis. Afektas – tai reakcija į įvykusių situaciją. Afekto būsenos pagrindas – vidinis konfliktas tarp kilusių poreikių ar norų ir galimybių juos patenkinti. Kai žmogus jaučia kokį nors stiprų poreikį vidinę įtampą ir norą ją pašalinti, o negali to padaryti, kylančios neigiamos emocijos pasidaro labai intensyvios ir gali peraugti į afekto būseną, o tada sunku valdyti savo emocijas ir elgesį.

Baimė kyla žmogui susidūrus su pavojumi. Normaliomis sąlygomis ji padeda išvengti pavojaus, tai tarytum biologinė apsauginė reakcija. Be baimės būtume lengvai pažeidžiami. Baimei būdinga įtampa, susijaudinimas, stokojanti harmonijos veikla, pakitęs suvokimas. Didelė baimė mažina žmogaus veiklumą, slopina skausmą, sugebėjimą prisitaikyti prie pakitusių sąlygų. Tačiau ji išpėja žmogų apie gresiantį pavojų, skatina budrumą, padidina jautrumą, parengia būsimai veiklai.

Baimė skirstoma į tris formas: paprasta baimė, siaubas ir išgąstis. R. W. Emersonas teigia, jog žmonės gali bijoti beveik visko – „bijoti tiesos, bijoti likimo, bijoti mirties, bijoti vienas kito“⁹.

Depresija – tai prislėgta, liūdna nuotaika, susijusi su poreikių sumažėjimu, motoriniu slopinimu bei psichinio aktyvumo sumažėjimu. Depresija – ilgai trunkanti nelaimingumo būseną: depresijos kankinamo žmogaus niekas nedžiugina – nei anksčiau mėgti užsiėmimai, nei darbai ar valgiai: dingsta prisirišimas prie mylimų žmonių, kankina bejėgiškumo jausmas, nuolatinis nuovargis, kai kurie kūno funkcijų sutrikimai. Esant depresiniai būsenai žmogus linkęs iškreipti esamą gyvenimo situaciją. Viskas kas buvo, atrodo nereikšminga, pasiekimai nuvertinami, geri įvykiai užmirštami.

Empatija – tai kito žmogaus būsenos pajutimas, įsijautimas į jo išgyvenimus, poreikius, tarsi persikėlimas į kito jausmus, į jo pasaulio supratimą. Empatiškas žmogus moka suprasti kitą žmogų, domėtis kitais, yra tolerantiškas. Pagrindinis empatijos skirtumas nuo kitų tarpusavio būdų yra silpna refleksija, t.y. silpnas savęs stebėjimas. Visas dėmesys yra koncentruojamas į kito žmogaus

⁹ Emersonas, Ralphas Waldo. Vilnius, Vyturys. 2000 m, P 68

išgyvenimus ir betarpišką emocinę patirtį. Empatijos atveju susitelkimas į savo vidinius išgyvenimus, jausmus ir mintis yra minimalus.

Nerimas – emociinė būseną, kylanti dėl gresiančio pavojaus, galimos įtampos ar baimės. Nerimo priežastys primena baimės atsiradimo priežastis, tačiau skirtingai nuo baimės, nerimo šaltinio negalime tiksliai. Egzistencijos psichologijos atstovas V. Franklis mano, kad nerimas yra būtina žmogaus kaip dvasinės būtybės egzistavimo sąlyga: „žmogui reikia nerimo, dozuotos įtampos tarp to, kas esi ir to, kas nori būti“. Nerimas verčia žmogų būti aktyviu, ieškoti, įveikti kliūtis, nugalėti nesėkmes.

Stresas – tai ilgai trunkanti stipraus nerimo ir įtampos būseną. Streso priežastimi gali būti įvairiausi ekstremalūs poveikiai. Stresas yra natūralus gyvenimo reiškinys, skatinantys veiklumą, išradingumą, netgi kūrybiškumą ir tobulėjimą. Dažnai jis veikia kaip teigiamas, mobilizuojantis jėgas faktorius, skatinantys energingai veikti, aktyviai ieškoti išeities stresinėje situacijoje.

Užuojauta – tai paties subjekto emociinė būseną, kilusi pažinus kito jausmus. Dažnai žmogus, sužinojęs apie kito nelaimę, išgyvenimus, pajunta jam gailestį ir užuojautą.

Įtampa – padidėjęs nemalonus motorinis ir psichologinis aktyvumas.

Panika – staigi, epizodinė, intensyvi nerimo ataka, susijusi su jausmų pertekliumi ir ryškiais fiziologiniais pokyčiais. Gedėjimas – liūdesys, susijęs su realiu praradimu.

Euforija – intensyvus, pakilus, džiaugsmingas nusiteikimas.

Teigiamos emocijos rodo, kad mūsų organizmas yra sveikas, kad mūsų dvasinis gyvenimas mus tenkina. Pajutę neigiamų emocijų antplūdį (depresiją, nerimą, nepasitenkinimą), užduodame klausimą, ar mes iš tiesų gyvename taip, kaip norime. Teigiamos emocijos padidina aktyvumą ir pakelia veiklos tonusą, o neigiamos slopina.

Emocijos atlieka ir įvairiapusę reguliacinę funkciją. Emocijos gali globaliai paveikti žmonių santykius ir bendravimą. Jos reguliuoja nervinius – vegetacinius bei psichinius procesus (mąstymą, dėmesį, atmintį). Mes greičiau suprantame ir įsimename tai, kas mums įdomu ar naudinga. Ši funkcija gali būti dvejopa: psichinės veiklos tonuso pakėlimas arba slopinimas.

Tyrinėtojai mano, kad mažiausiai kelios emocijos yra bendros visiems žmonėms, nepriklausomai nuo amžiaus ir kultūros – tai džiaugsmas, pyktis, bjaurėjimasis, baimė, nuostata, liūdesys. Emocijos yra pagrindinis žmogaus asmenybės energijos šaltinis. Kol žmogus šaltai ką nors vertina, jis dažnai lieka pasyvus. O kai kyla koks nors jausmas (pyktis, baimė, pavydas, nerimas ir t.t.), tada prasideda aistringa vidinė bei išorinė veikla. Jausmai skatina veikti.

Norisi daryti išvadą, kad būtent emocijos sieja asmenybės sferas, kad jos susijusios su mūsų veikla, nes nuspalvina pažintinius procesus, tarpasmeninius santykius ir mūsų santykius su pačiu savimi. Tai lyg indikatorius, parodantis mūsų tikrą, nepameluotą, protingų samprotavimų nepakeistą reakciją į reiškinis, vykstančius aplink mus ir mumyse. Emocijos yra mūsų gyvenimo žavesys, jo šviesa, į kurią pasineriame ir galime ją mėgautis, jausdami, kad tikrai gyvename.

1.4. Emocijos kaip meninė raiškos priemonė šiuolaikinėje dailėje

Žmogaus gyvenime šalia protinio (racionalaus) intelekto išskiriamas ir jausminis (emocinis) intelektas kaip vienas iš svarbiausių mechanizmų, reguliuojantis žmogaus dvasinį gyvenimą ir lemiantis jo kokybę. Norint protingai pasirinkti, būtina įsiklausyti į savo jausmus, nes “nesuvokti jausmai virte verda, kol prasiveržia į suvokimo lauką”. Emocijas išreikšti ypač padeda menas. Juk menininkas, atlikdamas kažkokį veiksma, suteikia konkrečią formą tiek jausmams, tiek suvokimui. Taigi emocijos ir jų išraiška, anot R. Kendall, yra meninio ugdymo pagrindas, suteikiantis tam tikrą kokybę ir žmogaus dvasingumui. Tokie filosofai kaip A. Šopenhaueris, F. Šileris, S. Kierkegoras, A. Jakobis mano, jog tikrasis žinojimas – tai intuityvus išgyvenimas, tiesioginis praregėjimas, jausmas, intucija. Menas yra - specifinė visuomenės sąmonės ir žmonių veiklos forma, atspindinti tikrovę meniniais vaizdais, vienas iš svarbių pasaulio estetinio įsisavinimo būdų. Specifinis meno objektas yra estetiniai žmogaus santykiai su tikrove, jo uždavinys – meniškai įsisavinti pasaulį. Kaip tik dėl to meno kūrinuose pagrindinis dėmesys skiriamas žmogui, visuomeniniams ryšiams ir žmonių tarpusavio santykiams, jų gyvenimui ir veiklai konkrečiomis istorinėmis sąlygomis. Jo specifinė funkcija – tenkinti žmonių estetinius poreikius kūriniais, galinčiais suteikti žmogui džiaugsmo, malonumo, dvasiškai praturtinti jį ir kartu žadinti jame menininką, galintį konkrečioje savo veiklos sferoje kurti pagal grožio dėsnius.

XX a. 6-ajame dešimtmetyje ėmė formuotis kognityvinė meninio ugdymo teorija. Jos kūrėjai W. E. Eisner, H. Gardner, M. J. Parsons, B. Reimer, A. R. Smith, remdamiesi meno filosofų E. Cassirer, S. Langer, R. Arnheim, E. Gombrich, N. Goodman darbais, pabrėžia, jog ne visas pažinimas įgyjamas loginiais ar kalbiniais simboliais. Didelė dalis žmogiškojo patyrimo perteikiama meno kūriniais – nediskursinių simbolių sistemomis arba tam tikromis “kalbomis”. Menas nesąs papildoma sąvokinio (žodinio) pažinimo priemonė, bet atskira savito pažinimo sritis ir galinti perteikti tiek žodines, tiek bežodes prasmes. Pasak N. Goodmano, pagrindinis motyvas, traukiantis žmogų prie meno, esąs smalsumas, o kaip to atlygis gaunama išvalga ir supratimas¹⁰. Menas aštrina žmogaus jutimini suvokimą, išplečia subjektyviojo jausminio pasaulio pažinimą ir žadina sąmoningumą. W. E. Eisner įsitikinimu, meno kūriniai įgalina mus išvysti pasaulį tokį, kokį jį mato ir supranta kitas žmogus, perteikti kultūrinį patyrimą, susijusį su didžiosiomis gyvenimo vertybėmis.

Šiuolaikinė visuomenė dažnai apibūdinama kaip masinės komunikacijos visuomenė. Žmogus iš prigimties yra sociali būtybė. Ką tik gimusiam kūdikiui jau reikia ne tik maisto, šilumos, bet ir aplinkinių dėmesio bei meilės. Sėkmingas bendravimas yra svarbi visaverčio gyvenimo dalis, teigiamų emocijų šaltinis.

¹⁰ Gadamer, H. G. *Istorija. Menas. Kalba*. Vilnius, 1999 m., Baltos lankos. P 189

Erdvė, kuri susidaro tarp mūsų ir kitų žmonių, yra išorinė vidinių jausmų išraiška. Ji daug ką pasako apie tai, ką jaučiame kitų žmonių atžvilgiu, ir ką, savo ruožtu, jie jaučia mums.

Postmoderniosios ugdymo teorijos kontekste gana dogmatiškai nuskamba klausimas: ką svarbiau pabrėžti – racionalųjį ar emociingąjį prigimtinių pradą (mąstymą ar jausmus) ugdant moraliai brandžią asmenybę.

Gadamerio filosofijoje komunikacinį meno kūrinio aptarimo ir apskritai hermeneutikos matmenį steigia dialogo ir žaidimo sąvokos. Meno kūrinio ir tiesos santykiyje pagrindinė hermeneutinės filosofijos problema – supratimo problema – pasirodo kaip susitikimas su kitybe. Straipsnyje „Žodis ir vaizdas – „toks tikras, toks esamas“ apie meno kūrinio supratimo įvykį Gadameris teigia: „Atsiskleidžia“ veikiau kažkas, ko žmogus dar niekad taip nėra matęs“¹¹. Tam tikra prasme meno kūrinio (teksto, pokalbio) supratimą (tiesos įvykį) Gadameris siūlo pasiekti einant dialogo keliu – tai lyg dviejų skirtingų individų susikalbėjimas, dviejų skirtingų horizontų susilieėjimas. Supratimas turi hermeneutinio rato struktūrą – nuo visumos prie detalės ir atvirkščiai, tai, kad šis ratas neturi pabaigos, nesuponuoja jo ydingumo, bet įtvirtina atvirumo principą – būtiną supratimo sąlygą. Kaip teigia Arūnas Sverdiolas, „svarbiausias Gadameriui dalykas tai, kad dialektika, kaip ir kiekvienas pokalbis, yra esmiškai nepabaigiama ir atvira tęsiniui. Santykis su tradicija yra kaip tik toks vis atsinaujinantis, nenutrūkstantis ir vėl užsimezgantis pokalbis“.¹² Meniška tiesa emocine išraiška turi atitikti vaizdą, subjekto sumanymą. Tada tenka pažvelgti ne tik į objektyvią tvirtinimo reikšmę: svarbu, ar emocijos iš tikro išreiškia tai, ką menininkas turėjo galvoje.

Kiekvienoje emocijų išraiškos kūrinyje galima rasti keletą momentų arba veiksmų, kurie apsprendžia jo estetinę vertę. Pirmiausia – dalykinė reikšmė, tai yra tai, kai kūrėjas vaizduoja arba ką jis nurodo simboliu būdu. Antra – raiškumas, tai yra nuotaika arba jausminis nusistatymas, ir jutimiškumas, kuris parodo visumą tų jutiminių išpaudžių, iš kurių susidaro vaizdas. Jutiminis pavidalas yra ir dalykinės reikšmės, ir jausminės išraiškos pamatas. Jausminė išraiška neatskiriama su tuo susieta. Kiek kūrinys yra estetiškai vertingas, tiek jis ir raiškus. Kūrinys gali estetiškai veikti ir nepriklausomai nuo emocijos rūšies. Pavyzdžiui, prozoje kiekvienas posakis yra tikslus, ir šia prasme teisingas, jei jis nedviprasmiškai išreiškia kaip tik tą mintį arba sumanymą, kurį kalbantysis turi galvoje. Meninį sumanymą galima suvokti tiesiog iš paties kūrinio.

Jeigu kūrinyje įsikūnija ne tas sumanymas, kurį perša siužetas, arba kurį jam priskiria pats menininkas, dar nereiškia, kad tą kūrinį galima vertinti neigiamai. Tai tiktai parodo, kad menininko kūryba iš tikro remiasi ne tuo sumanymu, kurį jis pats laiko savo kūrybos varikliu arba kurio galima būtų iš jos laukti, sprendžiant iš parinkto siužeto reikšmės. Tai, kas įkūnyta kūrinyje, gali nesutapti su

¹¹ Gadamer, H. G. *Istorija. Menas. Kalba*. Vilnius, 1999 m., Baltos lankos. P 173

¹² Gadamer, H. G. *Istorija. Menas. Kalba*. Vilnius, 1999 m., Baltos lankos. P 245

sąmoningu kūrėjo sumanymu. Šiaip ar taip: visiems meno kūriniais taikytini Getės žodžiai, t.y. kad meno kūrinio prasmę apsprendžia vien tai, ką jis iš tikro vaizduoja arba reiškia.

Pats kūrinys turi įtikinamai atskleisti, kas jame yra vertingo ir originalaus. Svarbus ne kūrėjas ir jo sumanymas, o paties kūrinio raiškumas ir išreikštos nuotaikos tikrumas. Meno kūrinys neturi priverstinai išreikšti tiesą ar tikrovės pažinimo formą, nes meno kūriniai nėra loginiai teiginiai ir todėl negali būti vertinami kaip klaidingi. Meno kūrinio turinys – meninės išmonės produktas, fikcija, tai menininko sukurtas įsivaizduotas pasaulis ar forma, ir kol juos suvokiame kaip meninės išmonės produktus, tol neteikiame jiems realios tikrovės modelio, kopijos ar vaizdo prasmės. Bet jeigu meno kūrinius suvokiame kaip teiginius apie realią tikrovę, tai neigiame juos kaip meninės išmonės, fantazijos darinius, nes tikrovės reprezentacija gali būti laikomi tik tokie atvaizdai, kurie atkuria realius tikrovės reiškinius.

Bendravimas - tai procesas, kuris prasideda ir užsibaigia mumyse. Mes siunčiame savo idėjas, jausmus aplinkiniams, gauname atgalinį ryšį, suvokiame ir, remdamiesi savo patirtimi, interpretuojame tai, ką mums praneša kiti. Taigi bendravimas didele dalimi priklauso nuo mūsų pačių.

Postmodernizmas (arba galima ir kitaip) sugriovė buvusią aiškią daiktų tvarką, progresyvizmą. Geroji to savybė – tvarkos ieškojimas per ryšį, per tarpusavio santykius. Naujoji pasaulio tvarka galima per santykius – tai atsigręžimas į kitą, kuris yra kitoks. Postmodernizmas kur kas jautresnis už modernizmo esminiams ir nepaneigiamus skirtumams, kurie charakterizuoja skirtingų rasių, kalbų, amžių, kultūrų bei lyčių žmones.

Mano tikslas „suteikti vaizdą emocijoms, kurių niekas negirdi“. Dabar kaip niekada svarbus iššūkis – atsigręžti į vargšus (ne tik į tuos, kurie stokoja materialinio turto, bet ir orumo, žmogiškojo kilnumo ir pan.).

Postmodernistinis *postnihilizmas* yra anapus gėrio ir blogio, tiesos ir melo, grožio ir bjaurumo bei kitų dualistinių kategorijų¹³. Poreikis suderinti priešybes, atmesti „arba–arba“ principą ir peržengti dualizmą: teorija-praktika, kūnas-siela, moteris-vyras, protas-emocijos, geras-blogas ir t. t. Tad labai įdomu, kaip tos idėjos lūžta per Lietuvos menininkų suvokimo prizmę, kokiais aspektais ir lokaliais kalbos būdais pasireiškia, kaip naudojamas vietinis meno palikimas ir aktuali Lietuvai tematika (žr. priedas nr. 1).

¹³ Internetinė prieiga, *šiuolaikinis menas istorijos kontekste [žiūrėta 2012 01 02]*

II. DAILĖS KŪRINIŲ KOLEKCIJOS ANALIZĖ

2. 1. Kūrybinio darbo etapai

Magistrinį darbą „Vidaus judesys išorės link“ atlikau nuosekliai ir sistemingai, pagal kūrybiniams darbams keliamus reikalavimus. Darbas buvo vystomas ir plėtojamas nuo pirminių idėjų iki koncepcijos pateikimo.

Pirmajame kurse darbų temą rinkausi visuomenę kaip abstrakčią konstrukciją. Pavasario sesijos metu sukūriau darbų kolekciją socialine tema, kuri tik iš esmės artima magistrinio darbo temai „Vidaus judesys išorės link“. Darbų kolekciijoje trumpai aptariama socialinė tema, kuri įtakoja darbų koncepcijai atskleisti.

Laikui bėgant, pirminė idėja kito. Renkant informaciją, eskizuojuant buvo apsispręsta dėl atlikimo technikos, formato. Raiškos priemonių. Didžiausias darbas, bet mažiausiai matomas buvo atliekamas pasirengiamajame etape. Darbo temai aktualūs vaizdai (apdorotos techniškai fotonuotraukos) įkeltos į priedą nr. 1. Kūrybinio darbo procesas susideda iš šių dalykų: Informacijos šaltinių rinkimas, vaizdų fotografavimas, atrinkimas, apdorojimas kompiuterinėmis programomis Photoshop CS3 bei CorelDraw ir suteikiant reikiamą pavidalą (JPEG, TIFF formatus). Vėliau iš techniškai apdorotų vaizdų buvo atrenkami stilistiškai vieningi bei tvarkingi eskizai, kurie labiausiai atitiko mano magistrinio darbo koncepciją. Atrinktus bei apdorotus vaizdus panaudojau savo darbų kolekciijoje „Vidaus judesys išorės link“. Atrinkus eskizus buvo nuspręsta daryti 12 darbų kolekciją, panaudojant skaitmeninės spaudos techniką.

2. 2. Bendra kūrybinio darbo analizė

Jei išmokstame atpažinti ir sveikai reikšti, valdyti emocijas ir jausmus, jos gali tapti mūsų kompasu, rodančiu kur link mums sukti.

Tačiau labai dažnai mes išmokstame jas slėpti bei neigti, nes vaikystėje mus gėdino ir barė kai rodėme tikruosius savo jausmus, poreikius ir emocijas. Mūsų emocijos dažnai buvo apibūdinamos kaip nenormalios ir bevertės. Pvz: „Tu juokingas, nėra ko bijoti“, „neverk, nemažas esi“, „Pykti ant suaugusių negalima, mamytę reikia mylėti“..Deja, dažniausiai mes nebuvo mokomi suvokti ką jaučiame ir priversti slopinti neigiamus jausmus, dėl ko pas daugelį žmonių yra nutrūkęs ryšys tarp išorinių įvykių ir vidinio išgyvenimo. Po kažkiek laiko tokio slopinimo mums tampa sunku suprasti save pačius, ar kitų reakcijas į kažkokį išorinį įvykį.

Kolekciją sudaro dvylika darbų, atliktų skaitmeninės spaudos technika.

Kolekcijos darbų formatas: 1200 mm x 250 mm.

Medžiagos: 10 mm storio PS lakštinė medžiaga tinkanti išorės darbams (Forex Smart)

2. 3. Kolekcijos kūrybinė analizė.

Prieš pradėdama savo kūrybinio darbo analizę, noriu paminėti, kad didelę įtaką padarė pirmame kurse išgyventos emocijos. Kūrybinio darbo „Vidaus judesys išorės link“ tai išgyvenimų, ieškojimų ir bandymų rezultatas. Bėgalinis emocijų procesas, būsenų pasikeitimas, idėjų perteikimas ir atsispindi mano kūrybos darbų kolekcijoje. Darbo eigoje susikūriau savitą emocijų raiškos plastiką. Konceptualaus meno kolekcija tai tarsi mano išgyventas „filmas“, kuriame tolygiai keliauja emocija. Keliaujama nuo vienos spalvinės dėmės prie kitos, vietomis sustojama ar grįžtama atgal, keliaujama ir taip nubrėžiamas „filmo takelis“ vadinamas kompozicija.

Emocijomis paremta darbų kolekcija –neapibrėžtas procesas. Jausmų suvokimui nėra ribų, jausmą galima suvokti kaip kasdienį įvykį ar kaip bėgalinę visatą. Visas pasaulio smulkmenas galime pamatyti, pažinti, pajusti, kartu išgyventi tam tikrus momentus. Visuomenėje nuolat vyksta bėgalinis procesas, kurio dalimi ir mes patys esame. Žmonės mėgsta reikšmių ir tikslų ieškoti už debesų ar žemės branduolyje, pamiršdami, kad svarbiausia ir reikšmingiausia yra čia pat - ne sudievina, ne nuvertinta, ne sukomercinta. Tiesiog - gyvas žmogus. Turiu pripažinti, kad mano kūrybinis darbas yra tik savotiška, mano gyvenimo, šioje visuomenėje būseną. Meninės raiškos priemone pasirinkau skaitmeninę spaudą.

Svarbiausias dalykas, kurį galima išskirti visuomenės rate, tai individo būsenų permainos. Jausmai tarpasmeniniuose santykiuose paprastai parodomi mimika, gestais ir įvardijami žodžiais. Džiugūs sirgalių riksmas sporto arenoje palaikant savo mėgstamą komandą, draugo apkabinimas

sutinkant jį grįžusį iš kelionės, mirktelėjimas bendradarbiui, kurį ką tik pagyrė viršininkas, - visa tai jausmų išraiška. Dauguma žmonių nori reikšti savo teigiamas emocijas raiškiau nei įprastai. Ir artimieji visada laukia mūsų įvertinimo ir palaikymo, meilės prisipažinimų. Tačiau, nepaisant to, daugelis mūsų linkę elgtis santūriai net šeimoje. O štai negatyvių jausmų raiška dažnai pakenkia tarpasmeniniams santykiams, nors tam žmogui, kuris juos išreiškia, dažnai palengvėja.

Visuomenėje labai ryškūs socialiniai sluoksniai ir jų interesai. Kiekvienas žmogus „turi“ turėti savo vietą. Nuo žmogaus vaidmens visuomenėje priklauso ir jo moralinės vertybės, jo siekiai, tikslai... Pasitaiko, kad neigiamos emocijos (nerimas, pyktis ir pan.) išliejamos ant visai niekuo dėtų asmenų, ypač vaikų. Juk dažnas vaikystėje esame girdėję: „Jei tėvelis grįš iš darbo suirzęs, nesipainiok jam po kojomis, nes gausi pylos.“ Visuomenė - visuma žmonių, kuriuos jungia santykiai, visuomenės sluoksniai.

Savo darbų kolekcijoje norėjau palikti ryškų savo, kaip individualios asmenybės, pėdsaką. Palikdama savo platų jausmų išgyvenimo diapazoną. Šioje conceptualaus kūrybinių darbų kolekcijoje abstrakčios formos visiškai laisvos, jos leidžia prasiskverbti giliau, prie esmės. Kompoziciniai sprendimai darbuose prasmingesni negu tai, kas yra regima, tai, kas yra daugiau, nei gali pamatyti akis. Jausmingos emocijos visiškai ištirpdė bet kokią tikrovę, paliko žiūrovui laisvę suvokimams ir ieškojimams.

Kolekcijos pavadinimą „Vidaus judesys išorės link“ pasirinkau todėl, kad chaotiškoje susvetimėjusioje visuomenėje kartais jaučiamasi nemaloniai, abejingi žvilgsniai trikdo, smukdo, atstumia, reikia peties, prie kurio būtų galima drąsiai prisiglausti. Mano vidiniai išgyvenimai nematomi žiūrovui, nematomos ir patiriamos būsenos, todėl visa tai perteikiau kūrybiniame darbe per laisvas, neapibrėžtas formas.

Sparčiai kintančiame pasaulyje vis aktualesnė tampa kūrybiškos asmenybės ugdymo problema. Visuomenė yra suinteresuota kūrybiškų asmenybių buvimu, nes nuo žmogaus kūrybiškumo priklauso mūsų kultūros kaita bei tęstinumas. Gera kultūrinė aplinka suteikia daug galimybių jauniems žmonėms patirti ir intuityviai suvokti aukščiausios kokybės meno apraiškas, kad įprastų jomis žavėtis ir išmoktų atskirti, kas yra gera ir gražu.

Sykį perskaityta frazė (įsimintina): „Regis, aplinkui viskas beviltiška ir beprasmiška, bet jei suvokei tą beprasmybę, vadinasi, jau žengei vieną žingsnį prasmės link. Svarbu nesustoti“. Meno kūriniai padeda suvokti kas esame, padeda išreikšti jausmus ir mintis, kurių negalime išreikšti žodžių pagalba. Ji ne tik teikia mums didelį malonumą ir estetinį pasitenkinimą, bet ir skatina savęs pažinimą, ugdo mus kaip asmenybes, lavina jautrumą ir, kas svarbiausia, gydo kūną bei sielą. Skirtingi individų poreikiai ir pasirinkimai yra sietini ne su objektais, kurių siekiama, o su vertybėmis. Dar kitaip sakant, per skirtingus pasirinkimus individai yra linkę išreikšti išpažįstamas vertybes, atskleisti individualius troškimus.

Savotiškos faktūros mano darbų kolekcija atspindi emocinius išgyvenimus, nuotaikų kaitą, leidžia pasinerti į begalinį ir neaprepiamą vaizduotės, iliuzijų, spalvų ieškojimo pasaulį. Visuose kūrinuose ryškus faktūros kontrasto principas: juodos ir baltos spalvos žaismas, derinamos gyvos ir negyvos gamtos abstrakčios formos, laisvos kompozicijos. Pastebimai iš didesnio nuotolio, pabrėžiantis spalvų ir šviesumo kontrastas. Norėdama sustiprinti emocinį poveikį, tačiau neiškreipti koncepcijos, naudoju įvairių žemiškų spalvų ir kombinacijų dėmes, abstrakčias formas, linijas. Naudodama linijas, spalvas ir figūras sukūriau savitas kompozicijas, kurios apibūdina mano individualią jausmų plastiką. Kad kuo išraiškingiau perteikčiau emocines išraiškas, būsenas, atskyrčiau vieną plokštumą nuo kitos, naudodama neapibrėžtas formas skirtingais atspalviais ant faktūrinio fono (pagrindo).

Atspindėdama šiuolaikinę visuomenę, kuri mūsų aplinkoje cirkuliuoja energija, kuri yra mūsų jėgų, darbingumo, nuotaikos šaltinis, pasirinkau griežtas bei neapibrėžtas figūrų kompozicijas. Emocijas, kurias sudėjau į savo kūrinis - persiduoda žiūrovams, galbūt pakeičia jų aplinkos energetinį lauką, įtakoja nuotaiką, priklausomai nuo to, kiek yra linijų sugerti aplinkos į save.

Vidinė kančia vadinu - nesugebėjimą išlaisvinti savęs, todėl savo kūrybiniame darbe ir pabandžiau išlaisvinti save. Manau, kad didžiausias talentas yra surasti savo vietą pasaulyje, sugebėti realizuoti save ir tuo būdu patirti ekstazės akimirkas. Pasak Šatrijos Raganos, „Jausmai, galima sakyti, ir padaro žmogų žmogumi. Be jausmų žmogus būtų panašus į kietą šaltą akmenėlį“.

Dvylikos darbų kolekcija pateikiama juostos pavidalu. Taip jaučiamas dinamiškumas, polėkis į priekį, suteikiama judrumo, gyvumo. Didžiąją darbų dalį sudaro rastrinės nuotraukos. Rastras [vok. Raster < lot. raster, rastrum — kauptukas, grėblys]: 1. optinis įtaisas iš daug vienaarūšių mažų optinių elementų (skylučių, lęšių, prizmių, veidrodžių), esančių bendrame paviršiuje, kryptingo šviesos spindulių pluošto struktūrai ir eigai keisti; per tokį įtaisą nufotografuoto atvaizdo struktūra (iš smulkių taškų arba linijų)¹⁴. Daugybę nematomų taškelių traktuojama kaip visuomenės, sudaryti iš daugybės individų. Kalbant apie skaičių 12, norėčiau paminėti, kad skaičius pasirinktas neatsitiktinai. Darbų koncepcijoje perteikiamas gilus jausmas, kuris veikiamas kitų 12 emocijų, išgyvenamos skirtingos būsenos. Skaičius 12 yra išbaigtas, pilnas ir tobulas, siejamas su erdvės ir laiko idėja. Tai kosminės tvarkos bei tobulumo ir sėkmės ženklas. Yra 12 zodiako ženklų, metai turi 12 mėnesių, diena ir naktis turi po 12 valandų, Izraelyje yra 12 etninių grupių ir 12 mokinių ir apaštalų pagal Šventąjį Raštą. Norvegų mitologijoje yra 12 dievų, 12 graikų dievų Olimpo kalne. Kiekvienas kūrėjas turi teisę rinktis skaičių kaip savo idėjos baigtumai išpildyti.

Filosofas Croce rašė: „Žmonės savo didžiausias aistras, sukeltas skausmo ir džiaugsmo, perkelia į poeziją ir dainas“. Grįsdamas šią poziciją Croce teigia, kad yra tiesiog naivu manyti, jog

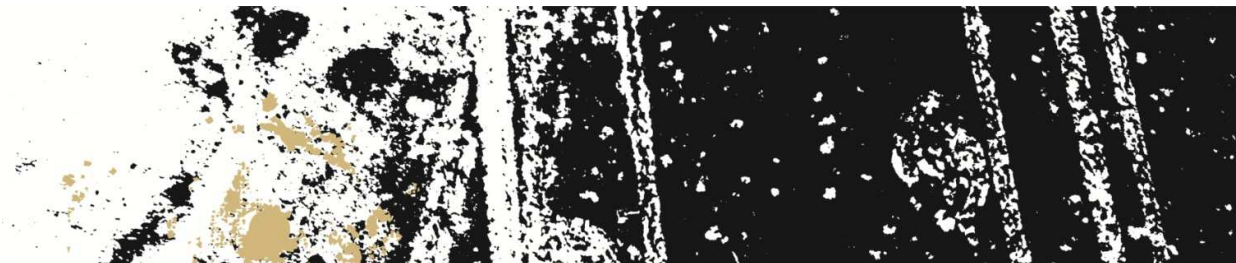
¹⁴ Tarptautinių žodžių žodynas, 1985. Vilnius. P. 414.

menas – tai išorinės tikrovės mėgdžiojimas, nes taip menininko veikla redukuojama į pasyvią recepciją¹⁵. Jo manymu, menas ne reprodukuoja jau esamus dalykus, bet formuoja naują tikrovę, todėl yra kūryba, o ne imitacija. Meno kaip autonomiškos tikrovės, o ne tikrovės pamėgdžiojimo samprata yra vienas pamatinių Croce's estetikos bruožų.

¹⁵ Vico, G. *Scienza nuova*, in *Opere*. Milano: Mondadori. 2005. P 517.

2.3. Kolekcijos kūrinų analizė.

Bendroje kūrinų analizės dalyje minėjau, kad darbai įkūnija emocijas, tam tikras išgyvenimų būsenas ir jausmų išraiškos grafiškai perteikiamos kūrybiniame darbe. Kompoziciniai ir spalviniai sprendimai perteikia mano vidinę būseną, abstrakčios laisvos formos išlaisvina mane. Konceptualaus meno kolekciją „Vidaus judesys išorės link“ pateikimas – juostos pavidalu.

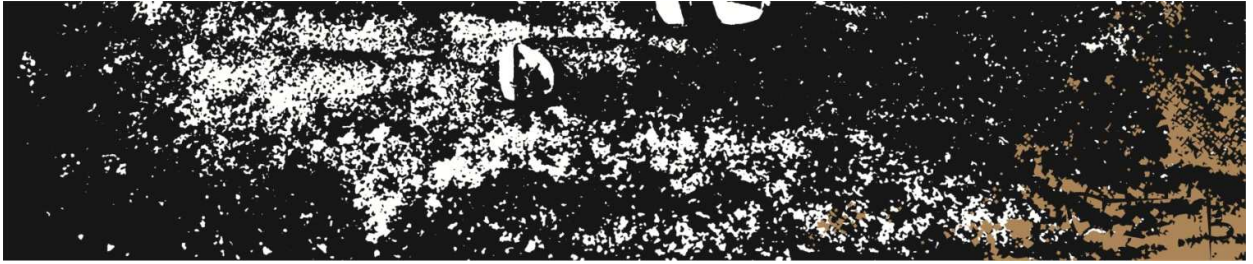

1 pav. 1

Pirmojoje darbo dalyje atsispindi praėjusio laiko epizodas, o įspaudai likę iki šių dienų. Išlikę abstraktūs fragmentai (juodame fone baltos vėžių dėmės ir bato pėda) sukuria šiltą, nostalgiką nuotaiką. Didžiąją paveikslo dalį užima juodos – baltos spalvos nuotraukos kontrastas.

Kiekvienas visuomenėje sutiktas žmogus turi nors vieną iš praeities ypatingą prisiminimą, kurį meną iki dabar.

Dominuojančios juoda ir balta spalvos matomos visuose 12 darbuose. Juoda ir balta spalva darbuose kartu traktuojamos kaip kontrastingi pamatymai iš visuomenės gyvenimo. Kairėje pusėje esantis laisvos formos, abstraktus, gelsvos spalvos „ištaškytas“ fragmentas interpretuojamas kaip švelnus bei atsargus prisilietimas prie praeities. Šviesi spalva vizualiai palengvina darbo pusę, kurdama teigiamos nuotaikos išpūdį.

Pav. 2

Darbe (žr. *pav.2*) chaotiškai „banguojančios“ neapibrėžtos laužytos dėmės sukuria nerimo, įtampos išpūdį. Ši vidinė emocijos vis dar padeda žmonėms adaptuotis. Pasirinktas nuotraukos fragmentas (ant žemės nesutryptos šiukšlės) ir panaudotas antrame darbe improvizuoja kaip atsiribojimą nuo visuomenės „šiukšlių“.

Tarpusavio santykių atmosferą sukuria patys žmonės. Savo elgesiu jie gali ją supurvinti, suardyti, tačiau tie patys žmonės gali šią atmosferą ir pataisyti, pakeisti ją taip, kad susidaręs klimatas skatintų žmonių pasitenkinimą gyvenimu.

Pasilieku pasirinkimo laisvę sau rinktis tarp to kas „švaru“ ir „sutepta“. Man svarbi mintis, kad būtent moterys šiandien galėtų padėti harmonizuoti pasaulį, kur vyksta daug konfliktų, karų, auga miestai, bet prarandamas ryšys su žeme. Laisvai matyti „kitus dalykus“ kiekviename darbe žiūrovas gali interpretuoti savaip.

Pav. 3

Daugelis meilę laiko reikšmingiausiu jausmu. Lyčių meilė, artimo meilė, gamtos meilė, motinos meilė, žmonių meilė bei veiklos pomėgiai turi mažai ką bendro. Kai tarp žmonių išigali tvirta ir gili bičiulystė, jie vienas prie kito veržiasi laisva valia. Meilės psichologinis pagrindas yra abipusis pasitikėjimas, apimantis tarpusavio supratimą bei pasiaukojimą. Meilė remiasi abipusiu patrauklumu, t.y. pasitenkinimu vienas kitu, kai žmonės pritaria vienas kitam. Žmonės galvoja, kad mylėti yra

paprasta, tik sunku rasti tinkamą objektą savo meilei arba pasiekti jo meilės. Šitokia nuostata turi kelias priežastis, glūdinčias šiuolaikinės visuomenės raidoje.

Meilė paprastai yra asmeninis spontaniškas išgyvenimas, kuris gali būti vedybų priežastimi. Keletą dešimtmečių atgal. Priešingai, kada vedybas lemdavo sutartis, sudaryta garbingųjų giminaičių arba piršlio, arba ir be jokių tarpininkų pagalbos, tai rėmėsi visuomeniniu susitarimu, ir buvo tikima, kad meilė atsiras po vedybų. Kelioms pastarosioms Vakarų pasaulio kartoms beveik visuotinė tapo romantiškoji meilės samprata.

Trečiajame darbe siekiant išreikšti pusiausvyrą tarp "romantinės meilės" ir „asmeninio meilės išgyvenimo“ pasirinktas sodrios raudonos spalvos figūrinis elementas. Iš arčiau išvelgiamos plonos, banguojančios linijos „išvagojusios“ elementą traktuojamas kaip dviejų asmenų gyvenimo kelių persipynimą.

Pav.4

Labai svarbu mokėti pažinti savo jausmus ir suprasti, kokių poreikių patenkinimas ar nepatenkinimas jas sukelia. Jausmai yra mūsų gyvenimo žavesys, jo šviesa, į kurią pasineriame ir galime ja mėgautis, jausdami, kad tikrai gyvename.

Su šiuo darbu glaudžiai susijęs kitas šiuolaikinei visuomenei būdingas požymis. Visa mūsų visuomenė persmelkta pirkimo aistros, abiem pusėms naudingų mainų idėjos. Dabartinio žmogaus laimės išraiška - tai virpulys, kuri jis patiria žiūrėdamas į parduotuvių vitrinas ir pirkdamas viską, ką gali - grynais ar išsimokėtinai.

Paveiksle (žr. pav. 4) dominuojančios dinamiškos plotmės perteikia pasibjaurėjimą visuomene ir valdžia. Figūrinė kompozicija darbe naudojama kaip pataškymas. Taškymasis šia būseną traktuojamas kaip dvasinių dalykų nebuvimą. Sumaterialėjusi, susvetimėjusi, technologiškai išaugusi visuomenė „taškosi“ pinigais į visas puses, užmiršdama dvasines vertybes ir nepalikdama vietos tiesioginiam bendravimui.

pav. 5

Pyktis yra jausmas, kuriuo siekiama paveikti mums padariusį skriaudą ar įžeidimą taip, kad mums nusikaltęs asmuo kentėtų. Supykusiam kyla aklas impulsas ką nors mušti, mušimu pyktis išliejamas – ką nors apkūlęs žmogus atlyžta. Žinoma, kai susimąstoma, kiek daug pyktis – kaip priešiškumas ar įtūžis – pridaro bėdų tarpasmeniniam bendravimui iš karto tampa aišku, koks jis pavojingas.

Pasibjaurėjimas dažniausiai perauga į pyktį. Kūrybiniame darbe (žr. pav. 5) sukuriama įvykių visuma. Neturinčios aiškios krypties baltos dėmių linijos perteikia problemų „judėjimo“, „bruzdėjimo“ jausmą. Esu už tai, kad uždarumą, vidinį šaltį transformuotume į didesnę atvirumą, kito žmogaus priėmimą. Kad pykčio neužgniaužtume savyje, o perkeistume jį į kūrybą.

pav. 6

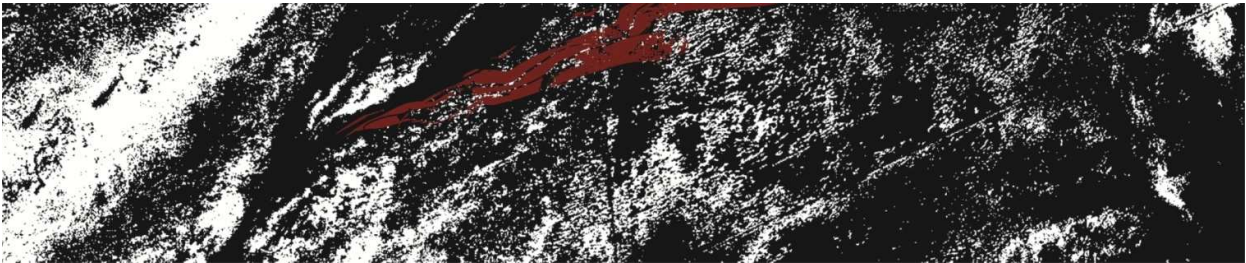
Asmuo, patiriantis gilius jausmus, išoriškai jų niekaip neparodo. Tokio žmogaus širdis gili kaip vandenynas. Pavyzdžiui, net maža žuvis, padėta į dubenį su vandeniu, gali ištaškyti visą vandenį, bet net didžiulis banginis, kuris gali praryti didelį kiekį žuvų, kiek besistengtų, nesugebės ištaškyti vandenyno. Nereikšmingos emocijos sukuria didelį neramumą "mažoje" širdyje. Išgyventa emocija – panieka. Sutikti ar paneigti gali kiekvienas žiūrovas.

pav. 7

Rūpestis ir dėmesingumas apima vienokį meilės aspektą - atsakomybę. Mūsų dienomis atsakomybė dažniausiai suvokiama kaip pareiga, kaip tai, kas mums primetama iš išorės. Bet atsakomybė iš esmės yra laisvas aktas. Mano atsakas į kito žmogaus išreikštą poreikį būti atsakingam reiškia būti pajėgiai ir pasirengusiai "atsakui".

7-ajame darbe (žr. pav. 7) išreikštas jausmas – drovumas. Drovumas pasireiškiantis per bendravimą su nepažįstamais asmenimis, sutiktais gatvėje, autobuso stotelėje. Paveiksle abstrakti vingiuota linija piešiama kylanti į viršų. Tarsi nukirpta, nes netilpusi į rėmus. Tai trumpalaikis pasireiškimasis.

pav. 8

Patraukli mergina vyrui ir patrauklus vyriškis moteriai - tai apdovanojimas, kurio siekia kiekvienas. "Patrauklus" - paprastai reiškia puikų komplektą savybių, kurios yra populiarios ir turi paklausą asmenybių rinkoje. Kas daro asmenį ypač patrauklų, priklauso nuo to laiko mados ir fizine, ir dvasine prasme.

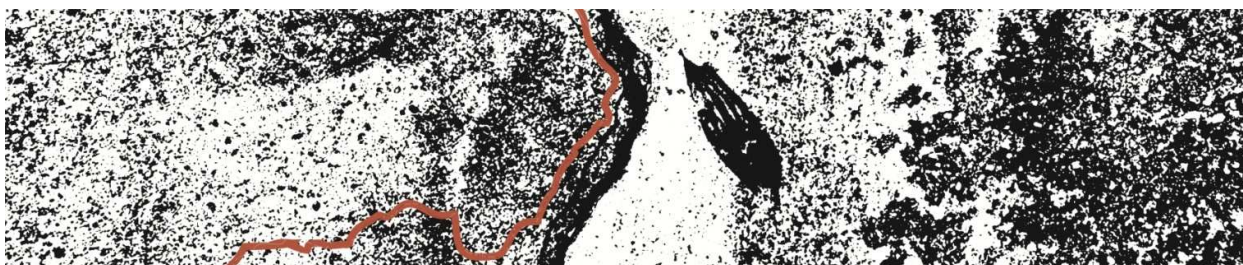
Darbų kolekcijos ėjime visur siejamas žmogaus bendravimas, per kurį išgyvenamos įvairios emocijos. Šiame darbe (žr. pav. 8) jaučiamas žvilgsnis į viršų. Kylimas aukštyn. Kompozicijos sprendimas – „išplaukianti“ nenutrūkstama linijos dėmė perteikiama kaip kaltė. Kiekvienam yra tekę graužtis ir gailėtis suvokus, kad esi užgavęs, pažeminęs, nuskriaudęs žmogų, nepagelbėjęs jam sunkią

valandą, arba dėl to, kad esi netesėjęs pažado, neatlikęs pareigos. Tokia graužatis ir gailestis yra vadinami kaltės jausmu.

pav. 9

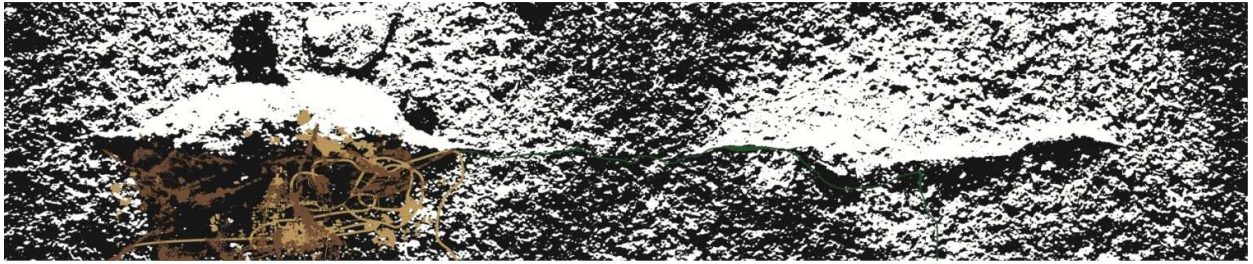
Menas yra dialogas, o šiame darbe (žr. pav. 9) palieku savo žiūrovams patirti ir interpretuoti savo emociją. There is no one, settled interpretation, and the greatness of an artwork may lie in its profound appeal to many different groups and societies. Tai lyg mažas langelis, pro kuri sunkiasi jėgos. Art is a dialogue, and an artwork draws its life from the cultural life of the community.

pav. 10

Išgyvenimas ir pastovaus buvimo meilėje būklė - džiaugsmas. Jei du žmonės, buvę visai svetimi, kaip kad visi mes esame, staiga leidžia sienoms tarp jų sugriūti ir pasijunta artimi, tapę kažkuo vienu, šis vienybės momentas tampa vienu iš pačių nuostabiausių ir labiausiai jaudinančių gyvenimo įvykių. Ypač tai stebuklinga ir nuostabu tiems, kurie iki tol gyveno užsidarę, atsiskyrę, be meilės.

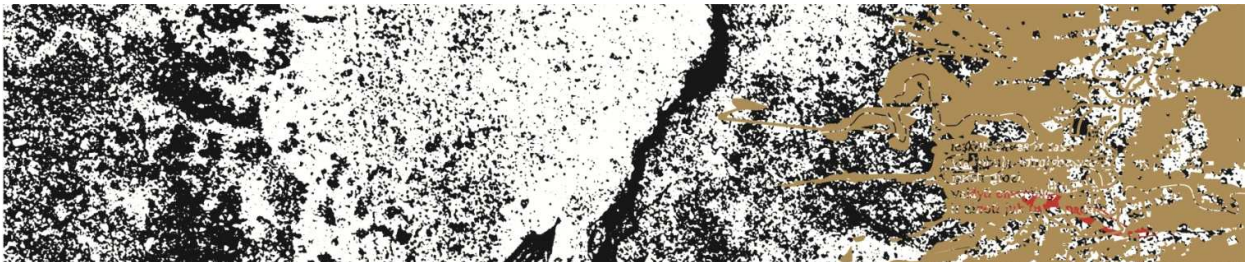
Vienos linijos vingis – bendro gyvenimo kelias dviejų žmonių. Aiški raudona spalva žyminti susijungimą, vieningumą. Fone sukurtas „paviršius“ takelio, kuriuo keliaujama džiaugsmas aplenkdamas kliūtis.

pav. 11

Antipatija yra bendras apibūdinimas, apimantis visas negatyvias emocijas be atviro priešiškumo. Pagal stiprumą antipatija svyruoja nuo vos pastebimo niekinimo iki atviro bjaurėjimosi. Artimai susiję žmonės vienas kitam apie savo antipatiją praneša daugeliu “simbolinio išleidimo” signalų: užriesta nosis, atviras žiojavimas kaip nuobodulio išraiška būnant drauge. Tokiais būdais žmogus automatiškai atstumia kitą asmenį.

Paveiksle (žr. pav. 11) per faktūrą pateiktas fonas sukelia pusiausvyros jausmą. Emocijų kratinys aiškiai nusveria kairiąją paveikslo dalį. Kompozicijos įvairovė įvardijama kaip daugialypė asmenybė, kenkianti ir su tuo auganti asmenybė.

pav. 12

Ateina laikas, ir žmogus subręsta: pats tampa savo paties motina ir tėvu. Jis gauna, kaip įprasta, ir motinos, ir tėvo žinių. Subrendęs žmogus tampa laisvas nuo išorinių motinos ir tėvo esybių, bet susikuria juos savyje. Žmogus, gyvendamas visuomenėje, nuolat yra tarp žmonių, su kuriais pastoviai bendrauja. Bendravimas atlieka daug svarbių funkcijų. Visų pirma, bendraudamas žmogus išreiškia savo esmę ir tampa asmenybe. Taip ir paskutiniame darbe (žr. pav. 12) jaučiamas jausmų protrūkis. Kompozicijos atžvilgiu, grafiškai interpretuojamos emocijos, perauga į ekstazę, kuomet visas emocijų diapazonas daugiau ar mažiau išgyvenamas.

IŠVADOS

Nagrinėdama šiuolaikinę visuomenę bei konceptualųjį meną priėjau išvadas, jog menas išreiškia jausmo formas, todėl darbai „emociškai gyvi“. Through their symbols, great works of art powerfully express highly significant feeling, even if this feeling is only intuitively grasped, unfolding very slowly as we become familiar with the work. In this way feeling and creativity occupy a central position in Langer's philosophy, as they do in the work of many contemporary psychologists. Artists extract what is significant from experience, Langer argued, and then use that form to create an object which directly expresses that significance.

Nagrinėdama emocijų kilmę, jausmų būsenas bei jų ypatumus sužinojau platų jausmų išgyvenimų diapazoną, taip pat kaip atpažinti emocijas ir kaip jas suvaldyti.

Grafikos darbų kolekcijoje „Vidaus judesys išorės link“ koncepcijos idėja plėtojama perteikiant išgyventas jausmų būsenas. Šiuolaikiniame mene kaip neišsenkantis vaizdavimo objektas yra visuomenė ir jos bendravimas, taip ir mano kūrybiniame darbe glaudžiai siejasi draugystės, tarpusavio bei visuomenės bendravimo aktualijos. Aptardama konceptualųjį meną bei kolekciją, noriu pabrėžti, kad kūriniai reikalauja paaiškinimo ir kiekvieno žmogaus, kaip individualios asmenybės, supratimo bei interpretavimo.

Darbe naudojama vientisa, laisva, savita stilistika, apimanti visuose kolekcijos darbuose atsikartojančius grafinius ir spalvinius elementus. Kolekcija tikslingai siejama su konceptualiuoju menu – idėjos vaizdavimu, turinčiu vidinę prasmę, požiūrį į tam tikrus reiškinius, savitą procesų sampratą, generuojamą tik iš minčių ir idėjų. Kiekvienas kolekcijos kūrinys aptariamasis konkrečiai pabrėžiant tam tikrą išgyventą emocijų būseną.

„Vidaus judesys išorės link“ kolekcijos suvokimui nėra ribų.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

- Dailės žodynas, 1999. Vilnius: Vilniaus dailės akademijos leidykla.
- Gadamer H. G. (1999). Istorija. Menas. Kalba (sudarė ir vertė Sverdiolas A.). Vilnius. Baltos lankos.
- Andriuškevičius. (1998). *72 lietuvių dailininkai – apie dailę*. Vilniaus dailės akademijos leidykla.
- Pranciškus Ksaveras FJ. (2006). Apie skaičiaus „12“ prasmę // *Artuma*, 12.
- Tarptautinių žodžių žodynas, 1985. Vilnius.
- Tarptautinių žodžių žodynas, 2001. Vilnius „Alma littera“.
- Psichologijos įvadas“, J. Kralikauskas, Kaunas, 1993 m
- Universalus meno žodynas: nuo seniausiųjų laikų iki dabarties, 1998. Kaunas „Šviesa“.
- E. Bernard, P. Cabanne, J. Durand, G. Legrand, J. L. Pradel, N. Tuffelli. (2006). *Meno istorija nuo viduramžių iki šiuolaikinio meno*. Leidimas lietuvių kalba, „Alma littera“.
- R. Garbačiauskas, T. Tamošiūnas. (2006). *METODINIAI PATARIMAI RENGIANTIEMS DAILĖS MAGISTRANTŪROS BAIGIAMUOSIUS DARBUS*. VŠĮ Šiaulių universiteto leidykla.
- Psichologija studentui. Kaunas. Technologija. 2002.
- Jasikevičius A. Siela, mokslas, gyvenimas. Vilnius. Žodynas. 1999.
- David Cooper *požiūris, estetikos* 1992 m,
- Rytų ir Vakarų išmintis. Emocinis sąmoningumas. Pusiausvyros psichologija, Vilnius, 2011m, Paul Ekman,
- Emersonas, Ralphas Waldo, Vilnius, Vyturys. 2000 m,
- Martin Lindstrom. Jausmas. Vilnius, 2008 m.
- Vico, G. Scienza nuova, in Opere. Milano: Mondadori. 2005.

INTERNETINIŲ INFORMACIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

- Prieiga per internetą: <http://www.psichoterapeutas.lt/psychosomatiniai-sutrikimai> [žiūrėta 2011-12-20].
- Aldona Dapkutė. Šiuolaikinis menas istorijos kontekste [žiūrėta 2012 01 02] , Prieiga per internetą: [http://test.svs.lt/?Daile;Number\(275\);Article\(6643\)](http://test.svs.lt/?Daile;Number(275);Article(6643));
 - Darskevičiūtė V. Tiesos ir meno kūrinio santykis: B. Croce ir H. G. Gadameris. P. 169 [žiūrėta 2012-01-08]. Prieiga per internetą:
<http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Problemos/Problemos_77/163-173.pdf>

PRIEDAI

Teorinės darbo dalies vaizdinė medžiaga

Joseph Korshut

Sol Le Vitas. Sienų piešinys.

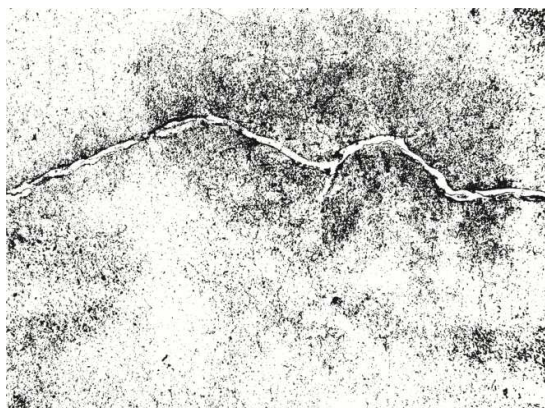
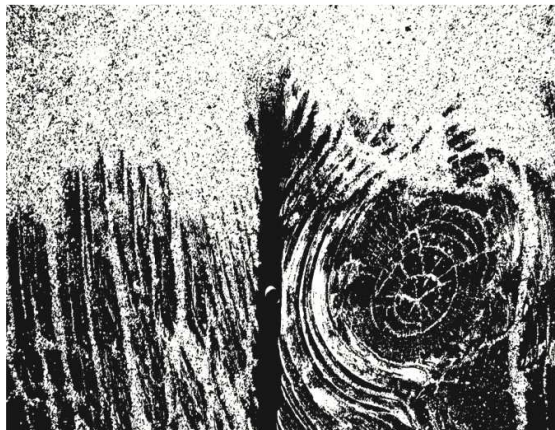

DONATAS JANKAUSKAS

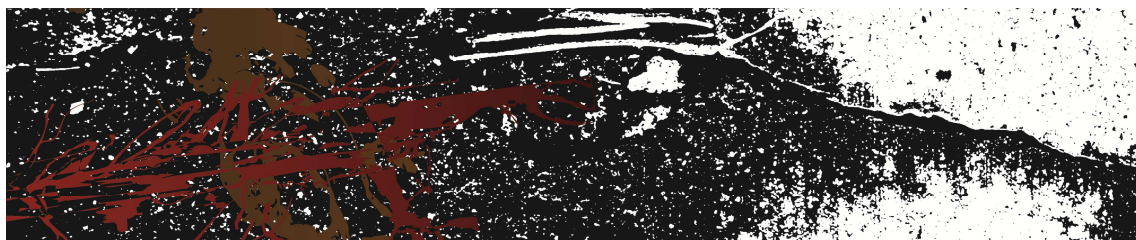
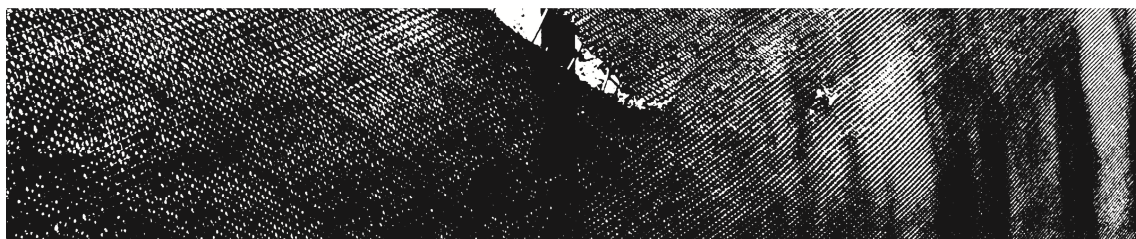
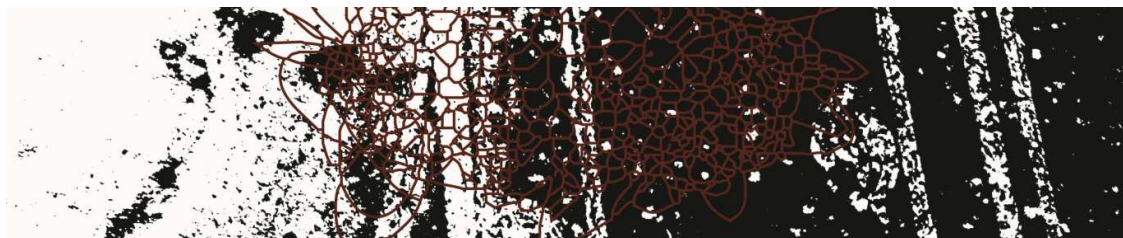

Gražina OŠKINYTĖ-EIMANAVIČIENĖ

Kūrybinio darbo koncepcijos eskizai

Darbų kolekcijos „Vidaus judesys išorės link“ eskizai

Filename: INDRE MIKUTIENE+VIDAUS JUDESYS ISORES LINK.sp
Directory: D:\Dokumentai\Documents
Template: C:\Users\ISiksniute\AppData\Roaming\Microsoft\Templates\Normal.
dotm
Title: VIDAUS JUDESYS ISORES LINK
Subject:
Author: a
Keywords:
Comments:
Creation Date: 1/15/2012 10:27:00 PM
Change Number: 14
Last Saved On: 1/16/2012 9:37:00 AM
Last Saved By: ISiksniute
Total Editing Time: 41 Minutes
Last Printed On: 1/16/2012 9:37:00 AM
As of Last Complete Printing
Number of Pages: 36
Number of Words: 9.995 (approx.)
Number of Characters: 56.974 (approx.)